

ABSTRAKT

Žákovský strach a úzkost jsou jevem, se kterým se běžně můžeme ve školním prostředí setkat a který může představovat podstatný mimointelektový faktor ovlivňující kvalitu školní práce žáků. V odborné literatuře se můžeme setkat s tím, že prožívaný strach a úzkost má negativní souvislost s žákovskou prací, nicméně můžeme narazit i na podobu strachu, která mobilizuje jedincovy síly a v určité míře mu pomáhá v práci na úkolu. Naše práce pracuje s žákovským strachem a mapuje podobu strachu u žáků v matematice. Pomocí dotazníkového šetření jsme u žáků 8. tříd ZŠ mapovali motivační situaci s důrazem na prožitek strachu v doméně matematiky a při vypracování dvou matematických úkolů. Zajímalo nás, zda se strach v matematice jako předmětu překrývá s žákovským strachem v úkolové situaci a jakou má strach u žáků v matematice podobu. Práce se zaměřuje převážně na fázi samotné hodnotící situace. Ověřovali jsme existenci několika komponent strachu (při zachování základního rozlišení na emocionální a kognitivní dimenzi strachu) s důrazem na jejich vazbu k výkonu žáků, směr působení strachu na žákovský výkon (facilitující, inhibující) a souvislosti strachu s dalšími charakteristikami. Rovněž byla věnována pozornost ověření překrytí tematizovaných ukazatelů strachu. V posledním kroku jsme se věnovali porovnávání motivační situace při práci na různých typech úkolů, které odhaluje nejednoduchou situaci při práci s motivací a výběrem úkolů ve školním prostředí.

Naše výsledky ukazují strach v matematice jako spíše inhibiční sílu, která se pojí s negativním prožíváním hodnotící situace, ale i doby před a po vypracování úkolů a s nižší vnímanou osobní zdatností. Strach v matematice je pravděpodobně stabilnější žákovskou charakteristikou, která se projeví i v úkolové situaci. Výzkumné závěry podporují testovou úzkost a strach jako multidimenzionální konstrukt a ukazují přítomnost jak kognitivních, tak emocionálních symptomů strachu. Emocionální symptomy tedy pravděpodobně mohou být do určité míry vodítkem pro učitele, jak rozpoznat úzkostné žáky. Závěry výzkumu ukázaly na důležitou úlohu, kterou v žákovském výkonu a v prožívání hodnotících situacích hraje vnímaná osobní zdatnost (a to jak u námi zadávaných matematických úkolů, tak i u úkolů kognitivně náročnějších). Práce může přinášet podklad pro lepší operacionalizaci a vytvoření diagnostických metod pro oblast strachu ve škole.

KLÍČOVÁ SLOVA

motivace, strach, matematika, školní úkolová situace, testová úzkost